

CAUDEXPANTER

Fortsat fra nr. 4, 1989

Fabaceae

*Dolichos**, *Elephantorrhiza*,
Neorautenenia, *Poincinia*

Dette er ærteblomstfamilien, som trods sin store størrelse (cirka 9000 arter) kun indeholder et meget lille antal caudexplanter. Ingen af dem ses særligt ofte i handelen, hverken som planter eller frø.

Dolichos seimeri (Type 11)* er nok den plante, der er størst sandsynlighed for at støde på. Den stammer fra Sydvest-afrika og har et underjordisk caudex, der kan veje op til 150 kg. Derfra skyder nogle få stængler op, og danner en lille busk på ca. en meters højde. Blomsterne har den særlige kvalitet, at de er blå - en farve der meget sjældent ses hos sukkulenter.

I kultur hæves knolden over jorden, og der vil selvfølgelig her være tale om knolde i en anden størrelsesorden end ovenstående. Formering ved frø.

Fouquieriaceae

*Fouquieria**, *Idria**

Fouquieria er en meget lille slægt af buske og træer, der stammer fra Mexico og især Baja California-området.

De arter, som har størst interesse for knoldfanatikere, er *F. purpusii* og *F. fasciculata* (Type 15), men de er desværre samtidig blandt dem, som ikke er så nemme at få fingre i. Det er begge planter med ret kraftigt fortykket vækst ved basis og af størrelse som en stor busk eller et lille træ - som unge har de ret stor lighed med en ung *Idria*.

Formering ved frø - og hvis spiring og vækst ligner den, som nogle af de øvrige arter inden for familien har, skulle der ikke være nogen problemer (egne erfaringer er med *F. diguetii* og *F. macdougalii* som ikke har særligt udpræget tykkelsesvækst).

Idria columnaris er eneste art i slægten (af nogle dog regnet med til *Fouquieria*), og forekommer kun på Baja California halvøen med undtagelse af et enkelt sted lige ovre på den anden side af havbugten.

Som udvokset har planten en meget karakteristisk facon, idet den nærmest ligner en lang pæl, der stikker op af jorden med en masse tynde, ret korte sidegrene på - amerikanerne kalder den af samme grund

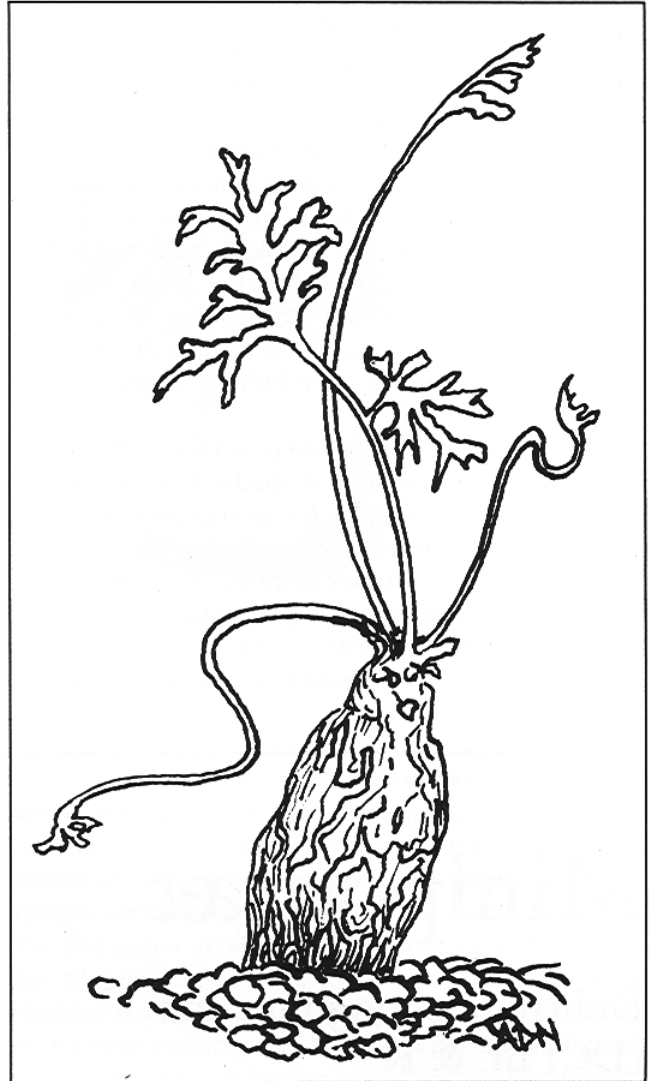

Fig. 10. *Pelargonium carnosum* frøplante.

»telegrafpælsplanten«. Den er tykkest ved basis og spidser så langsomt til mod toppen.

De planter, man ser i kultur, er ret unge og har en noget anden facon, idet planten først begynder at vokse nævneværdigt i højden, efter at den har opnået en ret anelig tykkelse ved jordoverfladen. Det betyder altså, at disse kulturplanter er mere eller mindre kugleformede, med de før nævnte sidegrene strittende ud fra caudexet.

Formeringen, der foregår fra frø, volder ingen særlige problemer, men da planterne vokser langsomt, vil der gå mange år, før bare »kuglestadiet« er nået.

*Henviser til skema: Oversigt over hovedtyperne, KAK-TUS nr. 3 1989, s. 53.

Geraniaceae

*Pelargonium**, *Sarcocaulon**

Pelargonium (Type 1, 15, 16), der jo er velkendte som stueplanter, omfatter også mange arter, der er mere eller mindre sukkulente, og samtidig er mange af dem velegnede til dyrkning som bonsaiplanter.

De planter, vi her beskæftiger os med, kan groft deles op i to grupper:

1. Planter med et (ofte lille) caudex, hvorfra bladene skyder fra toppen - i naturen er dette caudex underjordisk.

2. Planter med en mere eller mindre grenet vækstform.

Blandt planterne i første gruppe (Type 1) kan følgende ofte fås på diverse frøsteder: *Pelargonium in-crassatum*, *P. longiflorum* m.fl. I anden gruppe (Type 15 og 16) er der en del mere at vælge imellem: *P. alternans*, *P. carnosum* (fig. 10 - frøplante), *P. ceratophyllum*, *P. cotyledonis*, *P. crithmifolium*, *P. klinghardtense*.

Ovenstående frøudvalg er hentet fra de senere års frøsteder i NKS, som har haft et godt udvalg af *Pelargonium*frø (også mange interessante, men knap så sukkulente arter). Hvis man derudover også køber frø andre steder (div. firmaer og de udenlandske foreninger), kan udvalget forøges yderligere.

Sarcocaulon (Type 15) er en lille slægt af de små stængelsukkulenter forsynet med torne (se fig. 11) - de ligner i øvrigt nogle af pelargonierne i vækstformen, men afviger ved deres blomsterform.

Vækstformen gør, at *Sarcocaulon* er mest egnet til dværgbonsai. Det er i øvrigt en af de planter, der ret sjældent ses udbudt til salg, men skulle man være heldig, er det nok *Sarcocaulon burmanii*, man løber ind i.

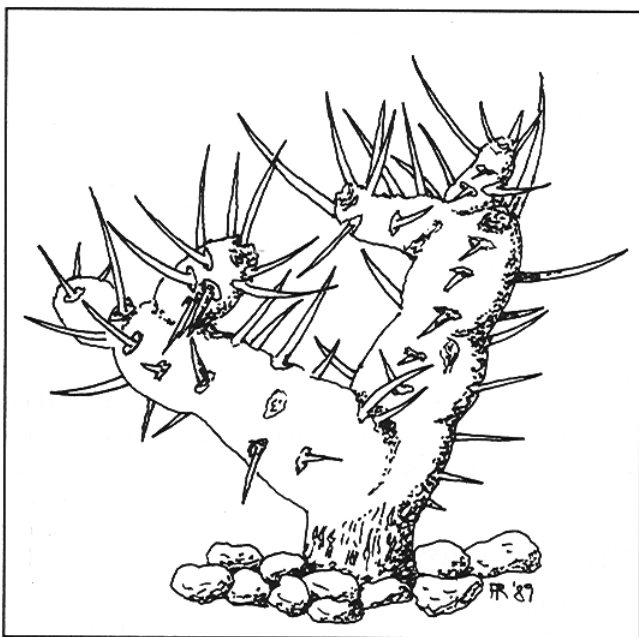

Fig. 11. *Sarcocaulon herrei*.

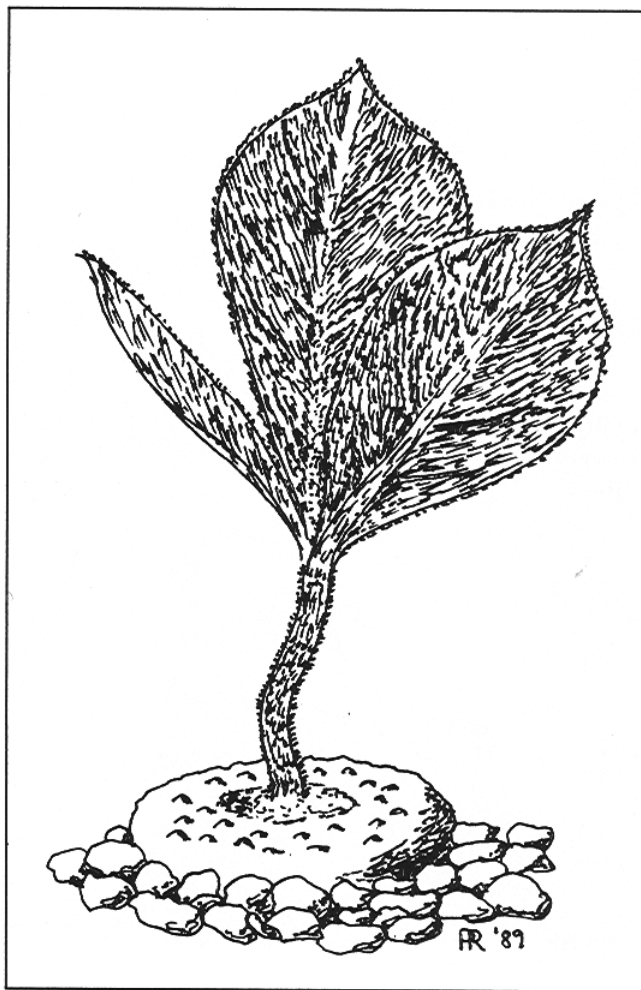

Fig. 12. *Rechsteineria leucotricha*.

Formeringen er oftest ved frø, selv om stiklingeformering også ofte lader sig gøre. For *Pelargonium*s vedkommende er der ikke større problemer ved frøformeringen, selv om spiringsprocenten ikke altid er lige høj, og det er som regel ikke noget problem at holde liv i frøplanterne. Som tidligere nævnt vil det her være en fordel, at vente med at hæve de arter, der har underjordisk caudex.

Sarcocaulon forholder det sig anderledes med, idet vi ikke har haft videre held med frøspiringen, og de få resulterende frøplanter har været svære at holde liv i, så her må vi nok anbefale at købe planter (frøudvalget er i øvrigt lige som planteudvalget ikke stort).

Gesneriaceae

*Rechsteineria**

Rechsteineria leucotricha (Type 1) er den eneste art i familien som har knold (fig. 12). Planten minder i vækstform mest om en alpeviol, idet den har en flad knold med en fordybning på oversiden, hvorfra stængler med tæt hårede blade og blomster skyder op.

Planten er relativt let at få fat på, og kan til tider

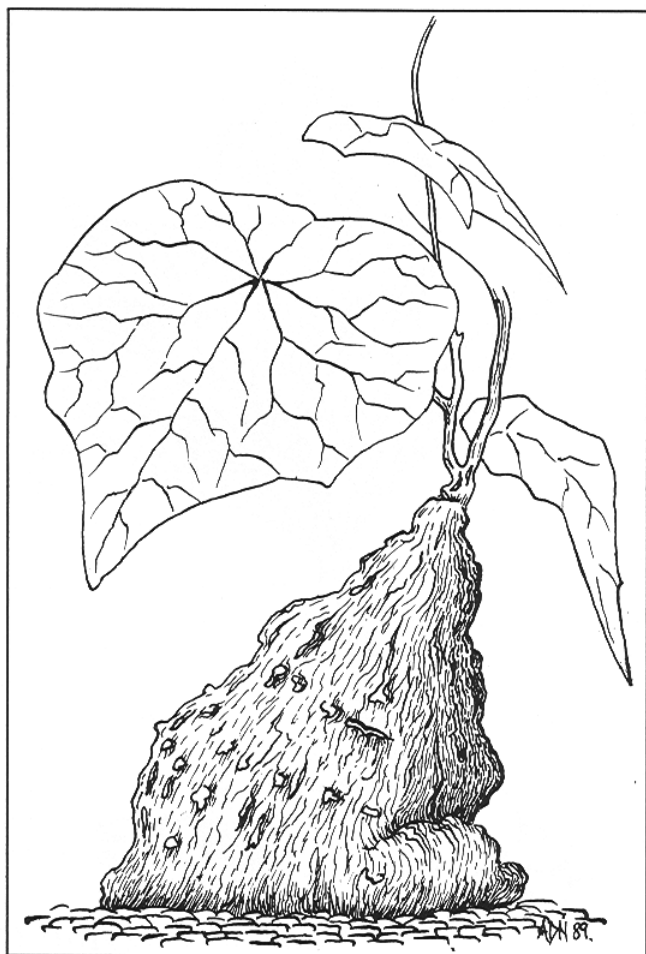

Fig. 13. *Stephania perrieri*.

endda fås i almindelige blomsterforretninger. Formering er ved frø eller stiklinger, men stiklingeformeringen giver ikke så pæne knolde, som frøformering gør.

Icacinaceae

*Pyrenacantha**, *Trematosperma*

Pyrenacantha (Type 11) er en lille slægt af afrikanske planter, hvoraf en del danner caudex. Af størst interesse her er nok *P. malvifolia*, der stammer fra Tanzania og Somalia, den har også i naturen caudex placeret over jorden. Det er dog, lige som de øvrige i slægten ikke en plante, man møder hver dag.

Trematosperma cordatum minder meget om ovenstående og bliver da også af nogen regnet for at være samme art som *Pyrenacantha malvifolia*. Frøformering.

Liliaceae

*Bowiea**

Bowiea (Type 3) er løgvækster fra syd- og tropisk Afrika, kan med tiden opnå en diameter på 10 cm eller mere (*Bowiea volubilis*). *B. kilimandscharica* er

Fig. 14. *Dorstenia foetida* frøplante.

mindre.

Erfaringer med *Bowiea* (også kaldet hvidkål med asparges) er grundigt beskrevet i Kaktus nr. 3, 1981 af vor redaktør, Hanna E. Hansen.

Frøformering med høj spireprocent, og ingen særlige vanskeligheder med videre dyrkning.

Lobeliaceae

*Brighamia**

Brighamia er en endemisk plante fra Hawaii (Type 13/14) - endemisk vil sige, at den ikke findes naturligt voksende andre steder. Den flotte plante er beskrevet med foto af et blomstrende eksemplar i Kaktus nr. 3, 1988 af Gordon Rowley (på dansk ved Peter Brandt Pedersen).

Frøformering, men desværre er planten sart med hensyn til varme, og den angribes let af skadedyr som uldlus og rødt spind.

Menispermaceae

*Stephania**

Slægten *Stephania* (Type 3) har omkring 40 arter. Gordon Rowley nævner i sin bog om caudiforme

Fig. 15. *Ficus plameri*, Botanisk have, København.

planter kun en art med caudex, nemlig *Stephania rotunda* som er Asiens svar på de mange caudiciformer fra først og fremmest Afrika.

På plantelister kan man derimod støde på yderligere navne, som *Stephania erecta*, *S. perrieri* (fig. 13) og *S. suberosa*. Om der er tale om 4 forskellige planter, skal vi ikke kunne sige.

Stephania kræver plads til klatrestænglerne, der hurtigt kan blive meget lange. De kan dog beskæres, og i så fald kan stænglerne bruges til stiklinger, idet planten er meget nem at formere på denne måde. De nye planter danner igen caudex.

Moraceae

*Dorstenia**, *Ficus**

Dorstenia er en spændende slægt med langt over 100 arter. Men det er kun en lille del af disse, der er egentlig sukkulente og med caudex over eller under jorden. *Dorstenia* har ejendommelige »blomster«, der mest af alt ligner noget af det vi forestiller os på andre planeter (se fig. 14).

Frøene er placerede på samme måde som solsikkens frø, men kan skydes over en meter væk med det resultat, at nye små dorsteniaer skyder op i vore

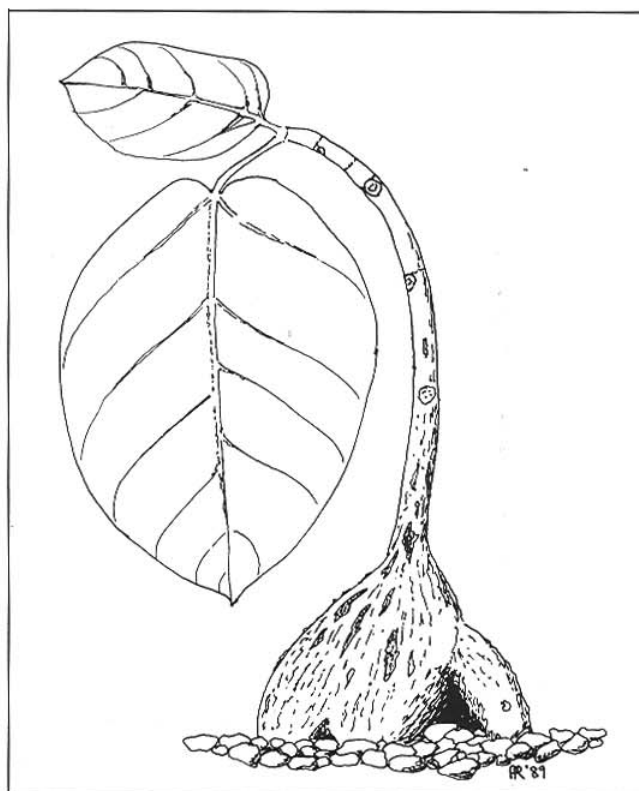

Fig. 16. *Ficus goldmanniana*.

andre potter.

Dorstenia foetida (fig. 14) fra det sydlige Arabien er sammen med *D. crispa* de mest sette. *D. hildebrandtii* fra Tanzania og Kenya danner en lille knold over jorden. Frøformering:

Ficus er en kæmpestor slægt med adskillige hundrede arter. Til denne slægt hører figentræet og den populære stuebirk - også gummitræet er en *Ficus*. Slægten har sin hovedudbredelse i troperne og kan fremvise arter med kompakt basisvækst. Dyrket i potter og med beskæring kan disse blive rigtig gode bonsai. Først og fremmest den almindeligt udbudte *Ficus palmeri* (fig. 15) fra Mexico og nedre Californien - andre navne er *Ficus goldmanniana* (fig. 16), *F. retusa* og *F. petiolaris*.

Frøformering med høj spireprocent. Frøplanterne

ligner i starten tynde strå, så pas på når I luger. De kommer dog relativt hurtigt efter det.

Moringaceae

*Moringa**

Eneste slægt er *Moringa* (Type 14), der stammer fra Sydvest-afrika, Somalia og Madagascar. I naturen er det omfangsrige, store, løvfældende træer, der i fremtoning minder en del om baobabtræet - dog bliver de ikke helt så store.

Frøformering (svingende kvalitet?). De små frøplanter er desværre meget modtagelige for rødt spind.

(fortsættes)

Per Rønkel

Allan D. Nielsen